

**Siseministri määruse „Siseministri 10. novembri 2010. aasta määruse nr 57
„Vabatahtliku päästja ja abideministri kutsesobivuse nõuded isikuomaduste, füüsilise ettevalmistuse, väljaõppe ja tervises seisundi kohta ning nendele vastavuse kontrollimise tingimused ja kord ning väljaõppe ja arvestuse läbiviimise kord“ muutmise“ eelnõu
seletuskiri**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

01. oktoobril 2026. aastal jõustub uus kriisilukorra ja riigikaitse seadus (edaspidi *KORKS*)¹. *KORKS*-i raames muudetakse ka päästeseadust (edaspidi *PäästeS*), kus nähakse ette, et edaspidi saavad vabatahtlikud päästjad osaleda ka elanikkonnakaitstes kriisilukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel. Sellest tulenevalt hõlmab vabatahtliku päästja väljaõpe edaspidi ka elanikkonnakaitse väljaõpet. Sarnaselt praegu päästetöödel osalevate vabatahtlike päästjatega, on ka elanikkonnakaitstes osaleva vabatahtliku päästja väljaõpe kaheastmeline. Sellega seoses tuleb määruses muuta nii väljaõppe nõudeid kui ka nõuetele vastavuse kontrolli ja korda. Määruses tehakse ka mõned praktikas esile kerkinud vajalikud täpsustused.

Kodanike, ettevõtete ja mittetulundusorganisatsioonide jaoks halduskoormus eelnõuga ei suurene. Vabatahtliku päästjana tegutsemine on vabatahtlik. Eelnõu muudatused on vajalikud, et määrus oleks kooskõlas *PäästeS*-i muudatustega. Eeltoodust lähtudes halduskoormuse tasakaalustamise reeglite² ei kohaldata.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi nõunik Marko Põld (marko.pold@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusnõunik Kadi Parmas (kadi.parmas@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskiri on keeleliselt toimetamata. See tehakse pärast ametlikku kooskõlastusringi.

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud 01. oktoobril 2026. aastal jõustuva *KORKS*-ga. Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga muudetakse siseministri 10. novembri 2010. aasta määrust nr 57 „Vabatahtliku päästja ja abideministri kutsesobivuse nõuded isikuomaduste, füüsilise ettevalmistuse, väljaõppe ja tervises seisundi kohta ning nendele vastavuse kontrollimise tingimused ja kord ning väljaõppe ja arvestuse läbiviimise kord“ avaldamismärkega RT I, 17.12.2022, 13.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb **kahest** paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse kehtivat määrust.

¹ [KORKS](#).

² [Halduskoormuse tasakaalustamise juhised](#) (12.01.2026).

Eelnõu § 1 punktiga 1 jäetakse kehtiva määruse preambulist välja viide PäästeS-i § 38 lõikele 8, mille kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega vabatahtliku päästja väljaõppe ja arvestuse läbiviimise korra. Muudatus tehakse seetõttu, et volitusnorm kaob KORKS-i raames tehtavate PäästeS-i muudatuste tõttu ära. Vabatahtliku päästja väljaõppe ja arvestuse läbiviimise kord on hõlmatud PäästeS-i § 33 lõikes 2 toodud volitusnormiga, mis on samuti määruse aluseks. Muudatus ei ole sisuline.

Eelnõu § 1 punkti 2 kohaselt jäetakse kehtiva määruse pealkirjast välja sõnad „ning väljaõppe ja arvestuse läbiviimise kord“. Muudatus on seotud eelmise punktiga.

Eelnõu § 1 punkti 3 kohaselt muudetakse kehtiva määruse § 1 teksti, milles sätestatakse määruse reguleerimisala. Muudatus ei ole sisuline, vaid on seotud sellega, et kutsesobivusnõuetele vastavuse kontrollimise tingimused ja kord hõlmab ka väljaõppe ja arvestuse läbiviimise korda (vt eelnõu § 1 punkti 1).

Eelnõu § 1 punkti 4 kohaselt tunnistatakse kehtiva määruse § 2, kus tuuakse välja vabatahtlike päästjate jagunemine, kehtetuks. Säte tunnistatakse kehtetuks, sest see ei oma enam sisulist ega praktilist väärtust. Iga väljaõppega kaasnevad spetsiifilised õigused ja iga vabatahtlik päästja teab pärast väljaõppe läbimist oma õigusi ja võimalusi Päästeameti tegevuses osalemiseks. Eraldi vabatahtlike päästjate jagunemist määruse tasandil pole seega vaja välja tuua.

Eelnõu § 1 punkti 5 kohaselt muudetakse kehtiva määruse § 8 lõiget 1, kus tuuakse välja minimaalne vabatahtliku päästja esimese astme väljaõppe tundide arv. Tundide arvu eelnõuga ei muudeta, kuid sõnastust täiendatakse selliselt, et vähemalt 16-tunnise vabatahtliku päästja esimese astme väljaõppe peavad läbima ka elanikkonnakaitstes kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel osalevad vabatahtlikud päästjad. Praktikaks käsitletakse uusi õppeteemasid vananenud teemade asemel.

Eelnõu § 1 punkti 6 kohaselt asendatakse kehtiva määruse § 8 lõigetes 2 ja 7 sõna „õppe“ sõnaga „väljaõppe“. Tegemist ei ole sisulise muudatuse, vaid sõnastusliku täpsustusega.

Eelnõu § 1 punkti 7 kohaselt tunnistatakse kehtiva määruse § 8 lõige 3 kehtetuks. Säte oli vajalik enne määruse jõustumist (2010.a), kui oli vaja arvestada enne 2010.a läbitud koolitusi. Käesoleval ajal säte enam asjakohane pole.

Eelnõu § 1 punkti 8 kohaselt muudetakse kehtiva määruse § 8 lõikeid 4 ja 5. Lõiget 4 muudetakse selliselt, et ka iseseisvalt päästeametniku korraldusel elanikkonnakaitstes osalev vabatahtlik päästja peab olema läbinud Päästeameti peadirektori poolt kinnitatud vähemalt 36-tunnise elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe. Täiendus on seotud sellega, et vabatahtliku päästja teise astme väljaõppe jaguneb edaspidi päästetöö teise astme väljaõppeks ja elanikkonnakaitse teise astme väljaõppeks. Mõlema puhul nähakse ette samasugune minimaalne tundide arv. Minimaalne tundide arv kindlustab selle, et teadmised ja oskused oleksid piisavad, et vajalikke tegevusi iseseisvalt teha.

Lõiget 5 täiendatakse selliselt, et ka elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe läbimise nõue ei laiene isikule, kellel on päästeteenistuse seaduse § 13 alusel arvestatud päästeteenistuse staaži vähemalt kolm aastat. Kuigi tegutsemine elanikkonnakaitse tegevuste eest vastutava asutusena ja elanikkonnakaitse tegevuste koordineerimine lisatakse PäästeS-i Päästeameti ülesandena KORKS raames, ei ole elanikkonnakaitsealane tegevus Päästeameti jaoks sisuliselt uus ülesanne. Näiteks ulatuslikuks evakuatsiooniks valmistumist ja selle läbiviimist korraldab

Päästeamet kehtiva õiguse järgi juba aastast 2021 (vastav ülesanne jõustus hädaolukorra seaduses³ 2021. aastal). Ohuteavituse ja varjumisega seotud ülesanded tulid hädaolukorra seadusesse küll hiljem (2025.aastal), kuid sisuliselt on Päästeamet nende teemadega tegelenud kauem. Seega vähemalt kolm aastat päästeteenistuja staaži omav isik omab tööalaste kogemustega vajalikke elanikkonnakaitse teadmisi. Nii nagu on kehtivas määruses sätestatud päästetöö teise astme väljaõppe puhul, kestab ka elanikkonnakaitse teise astme väljaõpe sellisel juhul vähemalt kuus tundi (kus käsitletakse põhjalikumalt vajalike meetmete rakendamist).

Lisaks on oluline märkida, et KORKS raames PäästeS-ga vabatahtlikule päästjale antavad õigused elanikkonnakaitse kriisiolukorra lahendamisel on sarnased Päästeameti õigustega varjumise ja ulatusliku evakuitsiooni puhul, kuid olemuselt piiratumad, kus erinevate õiguste andmisel on lähtutud konkreetse tegevuse eesmärgist⁴.

Eelnõu § 1 punkti 9 kohaselt tunnistatakse kehtiva määruse § 8 lõige 6 kehtetuks. Säte oli vajalik enne määruse jõustumist (2010.a), kui oli vaja arvestada enne 2010.a läbitud koolitusi. Praegu säte enam asjakohane pole.

Eelnõu § 1 punkti 10 kohaselt muudetakse kehtiva määruse § 8 lõiget 7. Muudatuse kohaselt peab iseseisvalt päästeametniku korraldusel elanikkonnakaitse osalev vabatahtlik päästja samuti olema läbinud Päästeameti peadirektori poolt kinnitatud vähemalt kuuetunnise elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe täienduskoolituse iga viie aasta järel. Kehtiva määruse kohaselt kehtib see nõue iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osalevale vabatahtlikule päästjale. Ka elanikkonnakaitse tegevuste mõttes on täienduskoolitus vajalik, sest nii tagatakse vabatahtlikule päästjale uuenenud teadmised ja oskused. Seejuures on ajaline määr (iga viie aasta järel) jäetud samaks. See lihtsustab Päästeametil arvestuse pidamist ja vabatahtlikele päästjatele teavituste edastamist täienduskoolituse vajadusest.

Eelnõu § 1 punktiga 11 asendatakse kehtiva määruse § 8 lõikes 11 arv „1“ arvuga „10“. Tegemist ei ole sisulise muudatusega, vaid viite parandusega. Kehtivas määruses on jäänud ekslikult viide valele sättele – abideminereija väljaõpet reguleerib sama paragrahvi lõige 10, mitte lõige 1.

Eelnõu § 1 punkti 12 kohaselt muudetakse kehtiva määruse § 9 lõikeid 1 ja 2, mis reguleerivad väljaõppe kontrollimist. Nii nagu kehtivas määruses, kehtib ka elanikkonnakaitse osalevatele vabatahtlikele päästjatele eelnõu kohaselt põhimõte, et teadmiste ja oskuste omandamist kontrollitakse õppe lõpus läbiviidava arvestusega.

Lõike 1 kohaselt kontrollib Päästeamet enne isiku vabatahtlikuks päästjaks arvamist tema teadmiste ja oskuste omandamist vabatahtliku päästja esimese astme väljaõppe lõpus läbiviidava arvestusega. Lõike 2 kohaselt kontrollib Päästeamet iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl või elanikkonnakaitse osaleva vabatahtliku päästja teadmiste ja oskuste omandamist vabatahtliku päästja päästetöö või elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe või määruse § 8 lõikes 5 sätestatud kuuetunnise õppe lõpus läbiviidava arvestusega ning seejärel perioodiliselt iga viie aasta järel määruse § 8 lõikes 7 sätestatud teise astme väljaõppe täienduskoolituse lõpus läbiviidava arvestusega.

³ <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/118062021001>

⁴ KORKS seletuskiri.

Eelnõu § 1 punkti 13 kohaselt asendatakse kehtiva määruse § 9 lõikes 6 tekstiosa „11 ja 12“ tekstiosaga „10–12“. Tegemist on viite parandusega, sest kehtiva määruse § 8 lõikest 6 on ekslikult jäänud välja viide määruse § 8 lõikele 10, kuigi ka 40-tunnise väljaõppe järel tuleb teha arvestus.

Eelnõu § 1 punktidega 14 ja 15 tehakse sõnastuslikud muudatused kehtiva määruse §-des 12 ja 13 tulenevalt sellest, et edaspidi viiakse läbi ka elanikkonnakaitsealast väljaõpet. Seega jäetakse § 12 lõigetest 1 ja 2 välja sõna „päästealast“ ning § 13 pealkirjas asendatakse sõna „Päästealase“ sõnadega „Vabatahtliku päästja“. Muudatustega tagatakse, et väljaõppe läbiviijat reguleeriv säte ei seostuks kitsalt vaid päästealase väljaõppega.

Eelnõu § 1 punkt 16 on seotud kehtiva määruse § 13 lõikega 2, kus tuuakse välja vabatahtliku päästja esimese astme väljaõppe läbinu teadmised ja oskused. Kuna edaspidi nähakse esimese astme väljaõppe läbinud vabatahtlikele päästjatele ette õigus osaleda päästeametniku korraldusel ja koos temaga ka elanikkonnakaitse, peavad esimese astme väljaõppe läbinud vabatahtlikul päästjal olema selleks ka vajalikud teadmised ja oskused. Eelnõu kohaselt peavad tal olema: 1) teadmised elanikkonnakaitse tegevustest ning 2) teadmised ja oskused PäästeS-s ettenähtud õiguste (meetmete) kasutamiseks.

Päästeameti roll elanikkonnakaitse on tagada regionaalsel tasandil nii kriisiolukordadeks valmistumine ja nende lahendamine, elanike varjumise ja ulatusliku evakuatsiooni ettevalmistamine ja läbiviimine kui ka elanike teavitamine⁵. Vabatahtlikul päästjal on elanikkonnakaitse toetav (abistav) roll ja tema kaasamine on ette nähtud varjumise ja ulatusliku evakuatsiooni korral. Järelikult peab vabatahtlik päästja esimese astme väljaõppe käigus saama vajalikud teadmised nii varjumise kui ka ulatusliku evakuatsiooni läbiviimisest (kes otsustab ja mis alusel, asutuste ülesanded, meetmete kohaldamine, partnerite kaasamine jne).

Ka kõik õigused ehk meetmed, mis PäästeSi § 38 lõike 5 punktide 1–6 kohaselt vabatahtlikul päästjal pärast väljaõppe läbimist on, on seotud varjumise ja ulatusliku evakuatsiooniga. KORKS raames muudetava PäästeS-i § 38 lõike 5 kohaselt võib elanikkonnakaitse esimese astme väljaõppe läbinud vabatahtlik päästja päästeametniku korraldusel ja koos temaga, arvestades PäästeS-i §-des 13¹ ja 13² sätestatud erisusi:

- 1) siseneda valdusesse ning vaadata valdus läbi korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras, et tagada isiku varjumine või evakuatsioon ohustatud alalt ohutusse kohta;
- 2) peatada sõiduk korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras, et tagada isiku varjumine või evakuatsioon ohustatud alalt ohutusse kohta;
- 3) tuvastada varjumiskohta või evakuatsioonikohta siseneva ning sealt väljuva isiku isikusamasus korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras;
- 4) kontrollida korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras varjumiskohta või evakuatsioonikohta sisenevat isikut ja tema riietust vaatlemise ja kompimise teel või tehnilise vahendi või väljaõppe saanud teenistukoera abil, et teha kindlaks, kas isiku valduses ei ole eset või ainet, millega ta võib varjumiskohas või evakuatsioonikohas ohustada ennast või teisi isikuid või mille omamine varjumiskohas või evakuatsioonikohas on keelatud;
- 5) kontrollida korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras varjumiskohta või evakuatsioonikohta siseneva isikuga kaasas olevat asja vaatlemise teel või tehnilise vahendi või väljaõppe saanud teenistukoera abil, et teha kindlaks, kas isiku valduses ei ole eset või ainet,

⁵ KORKS-i seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/679eeee7-62b9-4817-a660-745e6642a8d9/kriisiolukorra-ja-riigikaitse-seadus/>.

millega ta võib varjumiskohas või evakuaatsioonikohas ohustada ennast või teisi isikuid või mille omamine on keelatud;

6) pidada korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras kinni isik vahetult eesmise kuriteo toimepanemise ärahoidmiseks või elu või kehalist puutumatust ähvardava vahetu ohu tõrjumiseks, kusjuures kinni peetud isik antakse viivitamata üle Politsei- ja Piirivalveametile.

Punktide selgitused on avatud KORKS seletuskirjas.

Eelnõu § 1 punktides 17–19 toodud muudatused on seotud sellega, et vabatahtlike päästjate teise astme väljaõppe jaguneb PäästeS-i kohaselt edaspidi päästetöö teise astme väljaõppeks ja elanikkonnakaitse teise astme väljaõppeks, mistõttu tuuakse eelnõu kohaselt päästetöö teise astme väljaõppe õpiväljundid välja määruse § 13 lõikes 4 (eelnõu § 1 punkt 17) ja elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe õpiväljundid uues lõikes ehk määruse § 13 lõikes 5 (eelnõu § 1 punkt 19).

Punktiga 18 asendatakse kehtiva määruse § 13 lõike 4 punktis 6 arv „7“ arvuga „8“. Tegemist on viitenormi parandusega tulenevalt KORKS raames tehtud PäästeSi muudatustest – viide PäästeSi § 38 lõikele 7 asendatakse viitega PäästeSi § 38 lõikele 8.

Punktiga 19 täiendatakse kehtiva määruse § 13 lõikega 5, mille kohaselt on vabatahtliku päästja elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe läbinul teadmised ja oskused:

- 1) päästeametniku korraldusel iseseisvalt elanikkonnakaitstes osalemiseks;
- 2) päästeametniku korraldusel iseseisvalt PäästeS-i § 38 lõike 5 punktides 1–6 sätestatud õiguste kasutamiseks.

Erinevus esimese astme väljaõppe läbinuga seisneb selles, et elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe läbinud vabatahtlik päästja võib päästeametniku korraldusel PäästeS-s ettenähtud õiguseid (meetmeid) kasutada iseseisvalt. Seega peab ka väljaõpe olema põhjalikum ja keskenduma vabatahtliku päästja iseseisvale tegutsemisele.

Eelnõu § 1 punktidega 20–23 tehakse kehtiva määruse §-des 14 ja 15 sõnastuslikud parandused, et kulude ja arvestuse läbiviimisega seotud sätted ei hõlmaks vaid päästealast väljaõpet. Kuna edaspidi sisaldab vabatahtliku päästja väljaõpe ka elanikkonnakaitsealast väljaõpet, jäetakse vastav kitsendus ehk viide *päästealasele* väljaõppele sätetest välja.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse määruse jõustumisaeg, milleks on 1. oktoober 2026. aastal. Määruse jõustumisaeg on seotud KORKS jõustumisega vastavalt KORKS § 286 lõikele 1.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

4.1. Mõju riigiasutuse töökorraldusele

Sihtrühm: Päästeamet, kus töötab üle 2100 inimese⁶. Arvestades riigiametnike ja töötajate koguarvu, on sihtrühma suurus väike.

⁶ Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.rescue.ee/et/paasteameti-struktuur> (21.08.2026).

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Päästeamet peab ette nägema muudatused vabatahtliku päästja väljaõppe programmides. Esimese astme väljaõppe peab sisaldama ka elanikkonnakaitse osa ning teise astme väljaõppe puhul peab välja töötama eraldi elanikkonnakaitsealase teise astme väljaõppe. Lisaks väljaõppe väljatöötamisele, hakkab Päästeamet väljaõpet üldjuhul ise ka läbi viima. Väljaõpet annab Päästeamet vabatahtlikele päästjatele ka praegu, seega ei ole tegemist uue ülesandega. Mõju ulatus on pigem keskmine, sest töökorralduses tuleb teha muudatusi, samas ei kaasne nendega eeldatavasti kohanemisraskusi. Väljaõpet viiakse läbi regulaarselt, seega on mõju avaldumise sagedus pigem keskmine. Ebasoovitavate mõjude risk on väike, sest kuigi töökorralduses tuleb teha muudatusi, saab Päästeamet edaspidi vabatahtlikke päästjaid kaasata elanikkonnakaitse tegevustesse.

4.2 Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: vabatahtlikud päästjad. Eestis on enam kui 3000 vabatahtlikku päästjat⁷.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Vabatahtlikuks päästjaks saada soovijad saavad edaspidi esimese astme väljaõppe käigus ka elanikkonnakaitsealased teadmised ja oskused. Teise astme väljaõppe osas on võimalik valida, kas tehakse päästetöö teise astme väljaõppe, elanikkonnakaitse teise astme väljaõppe või mõlemad. Elanikkonnakaitsealase väljaõppe puhul hakkavad kehtima samad põhimõtted, mis hetkel kehtivad päästetööalasele väljaõppele: sama tundide arv, täienduskoolituste ja arvestuste läbimise nõue jne. Määrus eraldi olulist mõju vabatahtlikele päästjatele ei avalda, sest sisulised muudatused tehti KORKS raames PäästeS-s ja mõju hinnati KORKS seletuskirjas⁸.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Päästeameti peadirektor peab kinnitama uuendatud ja uued väljaõpete õppekavad. Kõik väljaõppega seotud kulud kaetakse Päästeameti üldisest eelarvest, mis on ette nähtud Päästeametile seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. oktoobril 2026. aastal.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Riigikantseleile ja arvamuse avaldamiseks Päästeametile ja MTÜ-le Päästeliit.

⁷ Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.rescue.ee/et/paasteameti-struktuur> (21.08.2026).

⁸ KORKS seletuskiri, arvutivõrgus kättesaadav: [Eelnõu - Riigikogu](#).